

TILAK MAHARASHTRAVIDYAPEETH, PUNE

M.A. YOGA

EXAMINATION : DECEMBER 2023

FOURTH SEMESTER

Sub. : Different Systems of Medicine (403)

Date: 07/12/2023

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q. 1 Multiple choice questions

(10)

1. Sthan of Vyan Vayu is _____.
a) Ura
b) Hruday
c) Nasa
d) Nabhi
2. Homeopathy was introduced in
a) 1976
b) 1987
c) 1968
d) 1956
1. Kaaya karpam is studied under _____ categories.
a) 3
b) 6
c) 8
d) 2
4. _____ are kosha of sharir.
a) 5
b) 4
c) 2
d) 3
5. 'Pini Anuga Vidhi' is explained in _____ system.
a) Siddha
b) Unani
c) Naturopathy
d) Homeopathy
6. _____ type of Pitta helps for digestion.
a) Bhrajak
b) Sadhak
c) Aalochak
d) Pachak
7. Cardiac muscle cells are _____ type of muscle.
a) Involuntary
b) Voluntary
c) Mixed
d) None of above
8. The ideal ratio of Poorak: Kumbhak:Rechak is
a) 1:4:2
b) 1:2:4
c) 4:1:2
d) 4:2:1
9. According to Unani system black bile comes under ---- humor.
a) hot & dry
b) cold & dry
c) hot & wet
d) cold & wet
10. Origin of Naturopathy is in
a) Tamilnadu
b) Africa
c) Germany
d) USA

Q. 2 Short Answer questions (Any Four)

(20)

1. Describe Yama in detail.
2. Explain 'Similia similibus Qurantor'
3. Describe Pitta Dosha in detail.
4. Explain humors in Unanipathy.
5. Describe 'Fasting' according to Naturopathy.
6. Explain Mud therapy (Pruthvi Tatva Chikitsa)

Q. 3 Long answer question (Any Two)

(30)

1. What is kneipp therapy.
2. Describe Types of cells in detail.
3. Describe basic principles of Siddha medicine in detail.

- सूचना :** १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

- प्र.१. योग्य पर्याय निवडा** (१०)
१. व्यान वायुचे स्थान कोणते?
अ) उत्तरप्रदेश ब) हृदय
क) वासा ड) वाभी
  २. होमिओपॅथीची ओळख ----- मध्ये झाली.
अ) १९७६ ब) १९८७
क) १९६६ ड) १९५६
  ३. काया रूपम हे ----- विभागात अभ्यासले जाते.
अ) ३ ब) ६
क) ८ ड) २
  ४. शरीरातील कोष किती?
अ) ५ ब) ४
क) २ ड) ३
  ५. 'पिणी अनुगा विधी' चे वर्णन कशात आले आहे?
अ) सिद्ध प्रणाली ब) युनानी प्रणाली
क) निसर्गोपचार ड) होमिओपॅथी
  ६. -----प्रकारचे पित्त पचनासाठी उपयुक्त आहे.
अ) भ्राजक ब) साधक
क) आलोचक ड) पाचक
  ७. हृदयाच्या मांसपेशी ह्या ----- प्रकारचा मांसपेशी आहेत.
अ) अनैच्छिक ब) रिच्छिक
क) मिश्र ड) यापैकी नाही
  ८. पुरक : कंभक : रेचकाचे आदर्श प्रमाण सांगा.
अ) १:४:२ ब) १:२:४
क) ४:१:२ ड) ४:२:१
  ९. युनानी प्रणाली नुसार काळे पित्त (black bile) ---- ह्युमरच्या अंतर्गत येते.
अ) उष्ण व कोरडे ब) शीत व कोरडे
क) उष्ण व आर्द्र ड) शीत व आर्द्र
  १०. निसर्गोपचाराचा उगम ----- येथे झाला.
अ) तमिळनाडू ब) आफ्रिका
क) जर्मनी ड) यु.एस.ए
- प्र.२. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)** (२०)
१. 'यम' चे वर्णन करा.
  २. "सिमिलिया सिमिलिबस क्युंरटूर" वर्णन करा.
  ३. 'पित्तदोष' वर्णन करा.
  ४. युनानी प्रणाली नुसार 'ह्युमरस्' वर्णन करा.
  ५. निसर्गोपचारानुसार लंघन स्पष्ट करा.
  ६. 'पृथ्वी तत्त्व चिकित्सा' वर्णन करा.
- प्र.३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** (३०)
१. 'कनाईप चिकित्सा' पद्धती
  २. पेशींचे प्रकार विस्तृत वर्णन करा.
  ३. 'सिद्ध प्रणाली' मूलभूत तत्त्वे लिहा.